
* Res. *
* Or. fun *
* 70 *
* h *

Or. Jun. 70 h

(Pisanus)

Faccio latus

JACOBI FACCIOLATI

Oratio

*Pro funere Aloysii Pisani
Ducis Venetiarum*

IV. Non. Jul. CIOIOCCXXXI. celebrato

*Cum Auctoris ejusdem palinodia ; &
Typographi Ven. confessione.*

Accedunt postremo Dialogi VI.

Altera editio amplior ,
& accuratior.

CUM PRIVILEGIO.

Abbas Rota

*Vade, liber, felix, felixque revertere; vade
Solus, fecunda prole sequente, redi.*

*Vade, miser jactate nimis terraque marique:
Perfer; te expectant Patria, Sponsa, Proci.*

Typographus

ad Lectorem.

Nihil tam minutum Jacobi Fac-
ciolati nomine inscriptum pro-
dit, quod non plurimi hic etiam fiat,
& avidissime a nostris eruditis homi-
nibus arripiatur. Prodiit nuper Ve-
netiis ejusdem Oratio pro funere
Aloysii Pisani Ducis Venetiarum,
Jo. Baptistæ Albritii typis impressa;
vixque lucem adspexit, cum in tene-
bris delitescere nescio quo fato coacta
fuit. Fama rei late pervaserat, ejus-

A

que

que aperis nec opinata calamitates
fecit hominibus (que consultatione ratione
evitanda est, si interdum) cupi-
diores. Sed quod et videtur oratio pos-
cebatur, eo tegebatur excelsitas; ut
docti omnes auferrentur misere. Fit
interim, ut ejusdem exemplar uni-
cum, idque invidia, ut agebant, uni-
guibus vix ereptum mihi recuden-
dum traderetur. Hem (continuo me-
cum) exquisita litteratura studiosos
homines: bene habet: hic etiam lepi-
dos bolos gustant. Itaque gavisus
sum.

sum. Ubi vero palinodiam quam-
dam orationi adiectam; ubi Dia-
logos etiam aliquot festivissimos vi-
di, quantopere animo tum gestirem,
incredibile dictu est. Visus prope
mihi sum surreptam gemmam cum
thesauro commutare. Et vero eodem
te loco editionem hanc positurum spe-
ro, ubi vel primoribus eam labris
degustaris. Meum interim publici
boni juvandi studium equi consule,
& vale.

que operis nec opinata calamitas
fecit homines (quæ conditio rerum
omnium est, si interdiciantur) cupi-
diores. Sed quo avidius oratio pos-
cebatur, eo tegebatur occultius; ut
docti omnes angerentur misere. Fit
interim, ut ejusdem exemplar uni-
cum, idque invidiæ, ut ajebant, un-
guibus vix ereptum mihi recuden-
dum traderetur. Hem (continuo me-
cum) exquisitæ litteraturæ studiosos
homines: bene habet: hic etiam lepi-
dos bolos gustant. Itaque gavisus
sum.

sum. Ubi vero palinodiam quam-
 dam orationi adiectam; ubi Dia-
 logos etiam aliquot festivissimos vi-
 di, quantopere animo tum gestirem,
 incredibile dictu est. Visus prope
 mihi sum surreptam gemmam cum
 thesauro commutare. Et vero eodem
 te loco editionem hanc positurum spe-
 ro, ubi vel primoribus eam labris
 degustaris. Meum interim publici
 boni juvandi studium equi consule,
 & vale.

Item. Ubi vero palinodiam quam-
dam orationem adiecit; ubi Dia-
logos etiam aliquot fuisse videtur ut
et, quodlibet animo tum gestum,
interdixit dicta est. Vixit prope
michi sane scriptura germanam cum
thasaro commentata. Et vero eodem
et loco editione hanc positionem spe-
ro, ubi vel primario eam tabris
designata. Atque interius publicis
bonis inveniuntur aqua consule,
et. Vale.

JO. BAPTISTA ALBRITIUS
 TYPOGRAPHUS VENETUS

Ad Lectorem.

Superiorum dierum Orationem in
funere habitam Aloyfii Pisani
Venetiarum Ducis edidi alieno jussu;
hanc edo sponte (1) mea. Ipse enim

A 3

quo-

Idem Typographus ad Lectorem eundem.

Scrupulus, amice Lector, me male vexat. Vi-
 deor hic loqui ego; sed lingua loquor & animo
 alieno, hoc est auctoris ipsius, qui orationem
 scripsit. Conscientia itaque, & fide publica com-
 pulsus mendacia detegere statui, suisque singula nu-
 meris indicare.

(1) Neutiquam sponte, sed Auctoris ipsius phi-
 lantia, & invidia adactus.

quoque tanti Principis memoria pro
virili parte consulere debeo, qui in eo
fastigio cum esset, unde nihil cerne-
ret supra se, ad nos usque identidem
descendebat, omnemque hominum
conditionem, modo honestam, in-
credibili indulgentia complectebatur.
Si nihil queritur, nisi laus, satis
superque more (2) & consuetudine

Alo-

(2) Perstringit hic Facciolatus Hieronymum Lom-
bardum e S. J. superioris orationis auctorem. More
enim & consuetudine intelligit pingui minerva.
Sed eadem opera se ipsum notat. Nihil enim in
hac ipsa oratione præter morem & consuetudinem
ipse quidem video.

Aloysius laudatus fuit : at mihi illud (3) in primis curæ est , ut ejus forma & imago , quæ in hac Oratione veris (4) coloribus exprimitur, late (5) propagata, cognoscatur atque exstet. Cur habita (6) non sit,

A 4

quid

(3) Ne per somnium quidem id venit mihi in mentem.

(4) Sibi belle blanditur homo levissimus. At id eo pacto verum est , quo tabulas novit colorare.

(5) Vereor, ut lacu nostro egrediatur.

(6) Habita , ut ego quidem puto , non est , quia nemini venit in mentem ejus hominis opera uti in re tam seria. Utinam ne edita quidem meis typis esset , quæ me nimis credulum tantum non in carcerem compegit.

quid opus est dicere? Multa acci-
dunt (7) in rerum humanarum cur-
su, quorum fructus jucundior est,
si causae ignorentur. Fortasse qui
illam scripsit non (8) eo specta-
vit, ut oculorum iudicio subjiceretur;
sed multi putant, istiusmodi
lucubrationes, in quibus naturæ
sensus

(7) Arcana crepat. Non in rerum humana-
rum, sed in earum rerum cursu fructus hic ponen-
dus erat, de quibus dictum olim est: nos quoque
poma natamus.

(8) Hoc vero mendacium est mendacissimum.
Quid enim ille vel nugacissimum prælo non com-
mittit?

*sensus appārere debet, ex tempore (9), quam a cura feliciores esse. Mihi (10) sive ipsa merito suo, sive alia de caussa probe-
tur, perinde erit. Vale.*

(9) Nititur hīc bonus homo suam obtrudere scribendi ex tempore felicitatem. Ne credas: anno ut minimum ante hoc in molimine laboravit. Providus homo est.

(10) Hīc unice apparet veritas, atque exstat. Mihi enim, quocumque tandem evasura res sit, nihil aliud aut est, aut fuit unquam curæ, præter lucellum. Ita nos Typographi comparati sumus omnes.

O R A T I O.

LAtendi (1) consilium, quod Superis (2) bene faventibus anno superiore ceperam, numquam fane deposuissem, nisi acerbissimus casus,

Facciolatus in orationem suam.

Ipse etiam Typographi exemplo conscientia cogor palinodiam canere, & quaecumque aut falso, aut inepte, aut imprudenter deliqui abjurare. Id me ad expressam ingenii indolisque meae imaginem religiosissime praestitutum spondeo.

(1) *Primum verbum primum mendacium. Non solum enim nullum unquam latendi consilium cepi, sed ibi maxime prodire soleo, ubi maxime latere debeo. Hic certe nulla omnino causa erat, cur prodirem. Ita factus sum.*

(2) *Supremis videlicet nostrae Academiae Moderatoribus mea quadam fraude deceptis.*

casus, qui nec opinato civitatem
perculit & afflixit, me quoque (3)
excitasset, communemque calami-
tatem fletu & lamentatione pro-
sequi coegisset. Obiit Dux & ca-
put Venetiarum Aloysius Pisanus,
quod bonis omnibus debet esse
grave: atque ita obiit, ut quasi
Romulus alter ex oculis spectan-
tium repente sublatus, mentes ho-
mi-

(3) *Hæc ad gratiam dicta. Ceterum requiescat
in pace Aloysius Pisanus: quid ad me? Oratoris
artem spectavi, non pietatis officium.*

minum stupore quodam defixas
 reliquerit. Dii meliora! (4). Vix
 depulso terrore illo, quem nobis
 repentina intulit Patriarchæ Cor-
 rarii mors, statim succedit alter,
 & casus celeritate, & mole rerum
 aliarum super alias decidentium
 longe atrocissimus: ut nemo mi-
 rari debeat, si inter ipsa civita-
 tis gaudia pro rerum vicissitudine
 consecuta, adhuc homines silen-
 tio

(4) *Subaudi mihi. Sublato nimirum Pisani pa-
 trocinio, meliora mihi Deos rogo.*

7
tio (5) hærent , prima illa cura ,
& cogitatione suspensi. Cum au-
tem in magnorum virorum funeri-
bus recte institutum sit, ut eorum
facta ad animi solatium ex edito
loco celebrentur ; in præsentī ne id
quidem sperari potest. Nam quæ-
cumque (6) Aloysius fecit tum in
pri-

(5) *Imprudenter nimium lapsus hîc sum. Dum obsequor Pisano , Grimanum offendo. Væ mihi , si Revisores legebant. Sed eos consulere Typographus meus non admodum solet.*

(6) *Hæc de more & consuetudine artis. Quod enim hîc de Pisano dico, potest idem magnis quibusque viris accommodari ; qui magni sane non essent , nisi aut benefactis , aut virtutum exemplo , dum viverent , benemeriti de humana societate fuissent. Non solus itaque Lombardus more & consuetudine Pisanum laudavit.*

primo illo privatae vitae genere ,
tum in altero hoc publicis insigni-
bus titulisque ornato , cum om-
nia ad benemerendum de humana
societate firmo quodam animi
proposito constantique retulerit ,
quommodo ego vos amissa bo-
na commemorando solari potero ?
Non sum nescius , praesidia quæ-
dam ab eloquentia peti solere ,
quibus rerum formæ coloresque
mutentur : at horum praesidi-
orum copia mihi quidem pæne
nulla

8
nulla (7) relictæ est, qui per annos admodum sexdecim longe aliis exercitationibus occupatus, nihil aliud quæsi (8) quam quomodo rerum veritas, quolibet sive fucis, sive ornamento spoliata, in

(7) *Dixissem melius nulla unquam fuit. Nam præter voculas latinas quasdam (si vere fatendum est) solidum præsidium nullum habeo.*

(8) *Quæsi quidem veritatem ejusmodi, sed nunquam inveni. Ceterum tute intelligis, Lector, dolosam hanc sententiam latere. Si enim iccirco nullum mihi præsidium ad dicendum relictum est, quod in sinceræ hætenus veritatis inquisitione occupatus fuerim; ergo ab hac oratione veritatem excludo, & quæcumque de Pisano dicturus sum, fucata sunt, fallacia, falsa. Hoc maxime verborum joco delector.*

in aperto poneretur, hominumque
 studia ipsa per se alliceret. Er-
 go qui (9) mihi id oneris impo-
 fuerunt, magis quid vellent (10)
 ipsi, quam quid ego possem, æsti-
 marunt; vel si hoc ipsum æsti-
 marunt, hominem quæsierunt,
 qui cum industriæ vires omnes
 laudando contenderet, idem ta-
 men fidem (11) & pudorem reti-
 ne-

(9) *Hic etiam mentior. Nemo enim gentium id mihi mandavit; gloriola unice, & invidia impulit.*

(10) *Id nimirum, arbitror, volebant omnes, ut tacerem.*

(11) *Hoc revera de me qui me norunt ne suspi- cari quidem poterant. Fidem enim & pudorem ne de facie quidem novi.*

neret. Sed illud quoque fortasse
spectarunt, ut cum in ceteris
funeribus Oratores adhibeantur,
qui præficarum (12) more ad va-
nam quamdam doloris speciem
querelas e medio fumant, scite-
que jactent; is Aloysii funus di-
cendo ornaret, qui multis offi-
ciis obstrictus ex animo (13) lo-
que-

(12) *Livor hinc latet. Carpere mens fuit Lom-
bardum, sed injuria. Acuratius enim ille (ut vel
invitus verum fatear) serioque magis multo, quam
ego, rem egit.*

(13) *Quantam mihi ipse, Dii boni, vim ad-
hibui, cum scripsi ex animo! Abjuro verbum:
loqui ex animo numquam didici.*

queretur , concionemque ipsam
 veri doloris explicatione commo-
 veret. Et vero si quæ animo com-
 plector , assequi verbis potero , si-
 mul illud efficiam , ut intelliga-
 tis , me non temporis (14) servire,
 sed personæ : sin minus , efficiam
 tamen hoc ipso , ut quæ non (15)
 dixero , qualia & quanta sint , co-
 gnoscatis. (16)

B 2

(14) *Hic vero verax sum. Non temporis ser-
 vio , quia tempus cantilenæ huic meæ præstitu-
 tum nusquam fuit. Servio personæ , hoc est mi-
 hi ipsi.*

(15) *Utinam ne hæc quidem dixissem , quæ
 non*

61
non vocatus dixi : non cantilenam nunc recantarem.

(16) Illud certe, ut arbitror, jam cognoscis, me potiore hujusce prologi partem occupare, meæque magis, quam propositæ causæ consuluisse. Ita soleo.

Pisana domus (17), cujus origo in ipsa civitatis hujus antiquitate latet, eum in Rep. cursum perpetuo tenuit, ut vel in summa opum ac dignitatum copia careret invidia. Ac si quis
ex

(17) Abruptam, gracilem, junceam narratiunculam audies. Ne tribuas arti patheticæ, quæ negligentiam tantam minime postulat, sed necessitati: quomodo enim meliorem texerem, non habui. Quanto me acuratio, graviorque Lombardus!

ex illa in hujusmodi instituto recte feliciterque permansit, is certe Aloyfius fuit, cui ad honores ac divitias, quantum ordinis & loci natura patitur, cum fere nihil deesset, ipsa se quoque hominum benevolentia, & communis quædam animorum propensio comitem adjunxit. Neque enim propinqui solum & amici, sed populus omnis, atque adeo illi ipsi, qui ne de facie quidem hominem nossent, nomini ejus mirifi-

ce favebant ; ægre admodum ferentes , si quis forte (18) utcumque de patria meritis , in contentionem veniret aliquam , & cum illo dignitates peteret. Itaque nihil illi in hoc ambitioni cursu (19) dif-

(18) *Cum maxime caruisse invidia Aloysium contendo , tum maxime invidiosa memoro ; illud nempe , ægre tulisse populum Pisani competitores ; quasi verò nemini populus , præter Pisanum , faveret. O me imprudentem !*

(19) *Exiguam sane laudem Pisano tribuo , cum familiæ decus , divitias , populi favorem facile illum ad honores evexisse contendo. Totum hoc fortunæ meritum est , non virtutis. Id nimirum ex me ipso æstimavi , qui famam nominis , quanta quanta est , fortunæ debeo , non merito meo. Dispeream , si in hoc mentior.*

difficile fuit, nihil non expeditum.
In ipso juventutis flore ad consul-
tandum de Reip. Sapientum Col-
legio adscriptus est, cum fuisset an-
nali lege solutus ob patrui Lau-
rentii merita Cretico bello sublati.
Atque in illo quidem gravissimo
Consilio ita se gessit, tantamque
sui spem excitavit, ut ad Gallicam
legationem, ubi primum licuit,
delectus sit. Iter ejus adhuc est
in ore hominum, institutum co-
mitatu ingenti, præmissis ad prin-

51
cipes urbes , qui laute exciperent advenientem , effusis in hospiticia cuncta & diverforia regio more pecuniis , quæsitis opera omni benigne faciendi 'occasionibus. Per hæc Lutetiam cum venisset , in Aulam totius orbis splendidissimam , ipsi per vos cogitare animo & conjicere potestis , qua rerum omnium apparatione , quam copiosa , quam inusitata legationem instruxerit. Illud certo constat , ipsum Regem

Lu-

Ludovicum XIV. & nomine magnum, & ad magna omnia natura factum, non sine admiratione aliqua tantum privatæ fortunæ splendorem adspexisse. Valuit (20) hoc ad gratiam & benevolentiam, & quod consequitur, ad eam gerendi negotii rationem valuit, quæ sine benevolentia ejus, quicum agitur, multis est difficultatibus impedita.

In-

(20) *Valet hîc ad invidiam. Obsum, dum prodesse nimium Pisano studeo.*

Incidit (21) enim in tempora valde aspera, primo quidem cum de Hispanica successione, vivente adhuc Hispaniæ Rege, agitari coeptum est, intentis in curam hanc Principibus cunctis, aliis causa alia: deinde vero cum, illo mortuo, Italia bello flagravat; nosque in terris nostris ingentes exercitus, amicos illos quidem, sed tamen exercitus, ha-

(21) *Væ ni ephemerides in manibus quotidie haberem. Eis nimirum ad Legationem hanc describendam facile compilavi.*

habere atque alere coacti (22)
 fuimus. In tanto rerum motu
 quanta prudentia opus esset agen-
 ti cum Rege illo, qui unus omnia
 miscebat; quilibet vestrum faci-
 le intelligit. Ea fuit Ludovici na-
 tura atque indoles, ut audendum
 in loco crederet, & fortunæ fi-
 dendum, quæ nimis consultati-
 onibus (23) fatigatur: cum ex
 ad-

(22) *Præcipua hæc, ut audio, causa fuit, cur
 in tenebras mea isthæc lucubratio repente compin-
 geretur. Mea maxima culpa.*

(23) *Politicum hic etiam ago, meo tamen in-
 genti periculo. Notare his verbis in animo habui
 lon-*

adverso Reip. ratio poscat, ut nihil fiat nisi consulto, nullaque conditione committatur, ut liberæ civitatis homines ad incerta casuum trepidare debeant. Quapropter Regis consilia cum laudarentur officii causa, resistere tamen periculosa proponenti oportebat, atque ita moderari res-

longas nimium Reip. consultationes; neque quemquam futurum putabam, qui abditam callide sententiam pervideret. Sed nescio quo fato familiaris quidam meus detexit fraudem, remque plane intellexit. Itaque antequam ille persuat (plenus enim rimarum est) dolosam ultro abjuro dicacitatem.

responſa , ut & cauſſam ſuam
 probari crederet , nec tamen in il-
 lam poſſe deſcendi. Attamen Rex ,
 ut erat ſummo (24) ingenio , ſum-
 maque prudentia præditus , non
 ſolum non querebatur , ſed quo-
 ties opus eſſet , Piſanum liben-
 ter audiebat , complexuſque fa-
 vore omni , credi mallebat , ſe ho-
 mini tribuere , quod tempori da-
 bat

(24) *Inepte nescio quo pacto irrepsit ſummo in-
 genio. Quid enim opus erat ingenio , ne Rex
 quereretur ! Dele igitur mendum , & ſubſtitue quod
 aptius videbitur.*

bat. Absoluta legatione, quæ jam quinquennium excefferat, discedendum fuit: quo tempore maxime apparuit, quantus esset erga Aloysium non Regis modo, sed Aulæ totius, atque adeo civitatis amor, collatis in illum undique officiis, donis ultra morem & exempla liberaliter datis, votis (25) etiam pro ejus itinere, tantum non publice, susceptis.

In

(25) *Id unum deerat, ut preclararum species singulas recenserem, quas recitare piæ mulierculæ solent. Ita nimirum soleo identidem ineptire.*

In patriam cum rediisset, Sex-
 vir publicis regendis consiliis cre-
 atus, singulari quadam innocen-
 tia, fide, integritate Remp. admi-
 nistravit; eamque de se omnibus
 opinionem indidit, ut locum hunc
 tam celsum non alia de causa
 quærere crederetur, si modo (26)
 quæsiuit umquam, nisi ut multis
 benefaceret. Itaque nemo unus
 in-

(26) Cum quærere, hoc est petere dignitates uni-
 cuique honeste liceat, nihil opus erat correctione illa
 si modo &c. Suspicionem movere videor, ne in
 dignitatibus quærendis vel fraus, vel probrum locum
 habeat. Ita nimirum habet: sententiarum figuris
 aut careo prorsus, aut omnino abutor.

inventus est neque ætate nostra ,
neque superioribus , qui tanta il-
lum civitatis approbatione , tam-
diuque tenuerit , donec ad sum-
mum evectus est. Inter hæc (27)
jactatis Europæ rebus , cum Bri-
tannici regni possessio ad Annam
venisset , Legatus extra ordinem
ad gratulandum missus est , una
cum Equite Nicolao Eritio ma-
gni nominis Senatore. Quid
quæritis ? Cum res tota ad digni-
ta-

(27) *Redeo ad ephemerides.*

tatem & pompam referretur, nec ignoraret Aloyfius, hac ipsa de causa munus hoc sumtuosum & grave sibi (28) potissimum fuisse delatum; quibuscumque rebus potuit, efficere conatus est, planeque effecit, instituto per Germaniam itinere, ut Veneti Senatus majestatem circumferre videretur. Ubi vero Londini fuit,

C

ubi

(28) *Eritium hic nonnihil mordeo, quasi Pisani non comitem, sed ministrum, minusque parem legationis oneri sustinendo. Sed sublatus jam & ipse est: impune uti me posse putavi libertate Decembri.*

ubi se Britannis ostendit, ubi in
conspectu Reginae stetit, ut offici-
ose pro Rep. faceret; quanto re-
rum omnium apparatu, quam
splendido, quam magnifico usus
est! Magnopere vereor, ne quis ex-
istimet, me ex communibus (29)
locis laudes Aloysio quærere: qui
tamen illa ipsa cum faceret, quæ
communis sunt, pro animi sui ma-
gnitudine ita faciebat, ut commu-
nia

(29) *Videlicet ex latrinis, per jocum ajebat fa-
miliaris meus: quod quidem a proposito nostro non
abhorret admodum.*

nia esse definerent , ejusque propria viderentur ac singularia. Hinc factum est , ut cum Carolus VI. Romanorum Imperator Mediolani esset , & Catholici Regis titulo urbem illam teneret , idem ad gratulationes & officia eligeretur ; addito collega Andrea Legio D. Marci Procuratore , qui animo præditus æque magno , cuncta fieri vellet , quæ in tanta Italiæ luce Veneto digna nomine judicarentur.

Jam vero litteræ quoque (30)
præsidium ab Aloyfio sibi quære-
bant; litteræ, inquam, quæ si ma-
gnis patrociniis careant, cito conta-
bescunt (31). Hunc igitur sibi patro-
num deposcebant, & rerum sua-
rum moderatorem, qui honesta-
tem & verecundiam amaret, vel-
let-

(30) *Mendacia repeto. Neque enim verisimi-
le est, litteras ab eo præsidium quærere, quem
paullo infra illiteratum voco. Adulari scilicet stu-
deo, sed ne hoc quidem scite facio.*

(31) *Ego sane nisi magnos a prima usque ætate
patronos habuissem, contabuissem jamdiu: sola nunc
invidia contabesco.*

letque modeste (32) petentibus, vel etiam non petere ausis, jura sua tribui. Res ex voto cecidit. Nam Patavini Gymnasii cura & administratio ad illum delata est, hominem non dicam (33) litteratum

C 3

(cur

(32) Hoc quidem nomine jura ille numquam mea vindicavit. Numquam enim non fidenter, aut dolose quicquam petii.

(33) Haëtenus opulentum & sumtuosum Pisani feci, nunc illiteratum: restat ut Ethnicum, quid ni? ad extremum videris. Unum hic te moneo: ne mireris, si prudentem superius dixi, quem nunc appello illiteratum. Non necessario adhærent invicem doctrina, & prudentia. Habes in me ipso exemplum locupletissimum. Doctus enim, ut mihi videor, sum; neque tamen, ut videor omnibus, prudens.

(cur enim illi bonis suis tam multis ornato tribuantur (34) aliena?) sed tamen (35) nec illitteratum, & ad recte de litteris judicandum natura ipsa rerumque (36) usu satis idoneum. Magistratu hoc tam
gra-

(34) *Perperam voco aliena, quæ ubi acquisita sunt, nostra proprie bona sunt. Sed ea hîc animi ingenique bona spectabam, quæ alieno quidem sudore emptæ sunt, sed tanquam nostra venditamus. Ab hac etiam fraude non omnino abhorreo.*

(35) *Hic ubi minime opus erat, fidem & veritatem retineo. Quanto melius ea præterissem, quæ cum laude commemorari non poterant.*

(36) *Eo scilicet pacto, quo ego possum naturæ usque de pictura, ut soleo, judicare.*

gravi, quem majores nostri inter primos esse voluerunt, iterum ac sæpius defunctus, quantam sibi estimationem & benevolentiam apud singulos & universos, qui in hoc curriculo (27) sumus, compararit; cum multa declarant, tum in primis monumentum illud, quod ejus nomini in ipso Gymnasio communibus impensis positum est ad

C 4

me-

(37) *Usum sum persona prima plurali, quod is me semper timor angit, ne quem forte lateat, me quoque esse pub. Professore in Gymnasio Patavino; quamvis ab eo me munere furtim jam surripuerim.*

memoriam posterorum sempiternam. Nos, quod unum licuit, voluntatem erga illum nostram verbis testati fumus: at Resp. titulis & honoribus, quantoscumque capere civis potest, non dicam datis, sed effusis Aloysium ornavit, auxit, cumulavit. Nam cum Eques jam esset, qui fructus communis legationum est, eosque magistratus teneret, quos modo memoravi, ipsa quoque D. Marci Procuratio, dignitas in civitate maxima, & uno Prin-

Principatu minor, incredibili civium consensu populique studio, ubi primum tulit occasio, adiecta illi est. Statim erecti omnes in gratulationes, & publicæ possessionis spectaculum: quod sane fuit ejusmodi, ludis (38), congiariis, totius urbis ornatu, ut neque tot annorum cursu, neque exemplorum similitudine ejus memoria deleri po-

(38) *Novum quid & inauditum minuta hæc enucleate describendo narrare videor. Ne credas: Procuratori cuilibet communia & usitata sunt. Sed cum sententiarum inopia laborarem, verborum saltem copia, & acervis narrationem producere conatus sum.*

potuerit. Fama rei late (39) pervaserat, nihilque magis homines expectabant, quam ut vertentibus annis supremam in civitate sedem Aloyfio fortuna præberet : fortuna, inquam, (40) quæ in hac una Reip. parte plurimum valet, & cum virtute

(39) *Quam late scilicet longeque patet Urbis ambitus.*

(40) *Quid tum mihi acciderit, cum hæc scriberem, prorsus nescio. Iratus prope mihi videor, & Pisano. Mihi, quia Remp. ubicumque se se offert occasio inique carpo : quasi vero fortuna & casu regatur illa, non consilio; nullaque virtutis aut meriti ratio in dignitatibus conferendis habeatur. Pisano vero, quia data opera id satago inculcare, nulla illum re alia, quam fortuna præstitisse. Insaniebam tum profecto.*

tute meritisque ita certat , ut interdum superior sit. Ventum igitur est ad interregnum. Meministis , opinor , qui concursus ad Pisanorum ædes statim factus sit , quantus universi populi favor , quæ voces , & quam insolitæ animorum significationes. Forte accidit , ut cum eo peteret Senator gravissimus , ætate major , Carolus Ruzzinus , cui cum a virtute nihil deesset , ne fortuna quidem deesse voluit. Magnum repente con-

se

secutum est civitatis silentium
ob summam hominis auctorita-
tem, quem ordines omnes suspi-
ciebant, & loco dignum sine con-
troversia fatebantur. Verum fer-
vente adhuc in Pisanos Patrum
populique studio, ipsa D. Marci
Procuratio a Ruzzino deposita
ad Aloysii fratrem Carolum E-
quitem translata est; quod uni
accidit ex omni memoria, non
petenti. Ego equidem quoties
reputo tantum illum animorum
mo-

motum, de quo nec dici satis, neque fortasse cogitari potest; sic existimo, si illi ipsi, qui Remp. hanc constituerunt, patriæ parentes in hanc honoris contentionem cum Carolo venissent, repulsam (41) fuisse laturos. Nolim tamen existimetis, impetu potius, quam consilio factum, ut dignitas tanta Carolo tribueretur. Modus & tempus ad gratiam, qua summopere valet Pisanum nomen

(41) Hæc est, ut verum fatear, hyperbolica nimium para sitatio.

men , referri debet ; res ipsa stat
jure suo. Cum enim vellent cives
obtrectanti fortunæ resistere , &
desiderio suo facere fatis , quæsie-
runt aliquid , in quo ratio sola &
libertas valeret. Non est hic locus,
ut de Caroli meritis dicam , quem
a prima adolescentia in omnibus
Reip. bellis fortuna virtusque exer-
cuit , ipsum quoque Principali fa-
stigio dignum , nisi maluisset fra-
tri cedere. Interim Aloysius ani-
mum revocavit , suamque repulsam

re-

recte, ut debuit, interpretatus, fratris honorem erectus & alacer excepit. Satis enim perspiciebat, pro consueto (42) naturæ cursu non sibi negari, quod patierat, sed differri, ut familiæ tituli dignitatesque augerentur; & hoc ipsum in beneficii loco ponendum sperabat, quod non statim obtinuisset. Ita
 pror-

(42) *Hæc etiam non sani admodum cerebri sententia est. Naturæ nunc id tribuo, quod fortunæ prius dederam, hoc est necessarium facio quod erat fortuitum: vide quam parum mihi constem. Quod si perspexit Pisanus, pro consueto naturæ cursu, id est necessario differendum sibi esse quod pe-*

prorsus evenit. Etenim extincto
Ruzzino, quasi jus ad rem prima
illa petitione acquisivisset, nemo
præter illum inventus est, qui no-
men suum profiteretur. Non dee-
rant profecto, qui putarent, sibi
causas esse profitendi, sed nolue-
runt cum eo de dignitate certare,
qui esset omnium sine controversia
me-

*tebat, ergo stulte petebat quod sibi necessario ne-
gandum perspiciebat. Deinde quid sibi vult hic
naturæ cursus? Habuit ne aliquid Pisanus cum
planetarum periodis, aut vicissitudine tempestatum
commune? Tum sane præsto apud me minime
eram.*

meritissimus (43). Hic vero ineptus
(44) plane sim , si putem posse me
speciem aliquam illorum dierum
informare dicendo, quibus de novo
eligendo Duce actum est, electus-
que Aloysius in populi conspectum
venit. Cum ordines omnes præter
morem læti essent, plebs bacchari

D

quo

(43) *Scilicet verbo tantum meritissimus; nam
re ipsa totum hætenus fortunæ meritum fuit.
Putabam nimirum mihi quoque illud convenire
ipse dixit; satisque esse, si dicerem quod probare
nesciebam.*

(44) *Nunc demum, clamant omnes, times ne ineptus sis? Tanto ergo magis ineptus. Quid ad hæc respondeam ubi palinodiam canere institui?*

22
quodammodo & furere lætitia videbatur; viæ, fora, templa novo quodam genere plausus & acclamationibus personabant; cives civibus non tamquam de communi bono, sed de suo quisque, gratulabantur. Expectationem hanc tantam explere difficillimum erat: explevit Aloysius non per ludos modo & spectacula longe omnium pulcherrima & apparatissima, sed donis etiam, & honesto quolibet largitatis genere, pe-

petentibus, non petentibus oblata.

Negari profecto nequit, magnum aliquid in divitiis esse, quod homines capiat & in admirationem trahat : attamen sapientum judicio majores habentur, qui eas contemnunt, quam qui habent. Aloysio utrumque contigit & habere, & contemnere. Tantam hanc seu virtutem, seu felicitatem reliqua comitabantur animi bona, quæ quidem mortalis natura capit, & quæ qui habent, beati dicuntur; singu-

laris quædam ad optima quælibet
fufcipienda voluntas; ordo & con-
ftantia vitæ non ad legem modo,
fed ad rationem compofitæ; exi-
mia rerum omnium diligentia e-
tiam minimarum; exquisitum (45)
& elegans in vestibus, in fervis, ce-
teroque rei domesticæ apparatu ju-
dicium; fumma in rebus contrahen-
dis

(45) *Sapore fcilicet gustuque recentiori de
le gran monde. En animi bona, en virtu-
tes, quas Christiani hominis funebrem laudatio-
nem texens, coram viris piiffimis, sacro in loco
recenseo. Meas nunc tandem ineptias video, cum
ad me paulatim redeo.*

dis æquitas & facilitas; dictorum & factorum omnium pro sua dignitate gravitas, & cum gravitate conjuncta moderatio; pietas (46) & religio nec privatim intermissa umquam, & publice ad exemplum splendide culta. Hæc scilicet homines movebant, ut Aloysium magnopere admirarentur ac diligerent, ut hono-

D 3

res

(46) Quod superius innui, restare, ut de Pisani religione suspicionem moveam, id hætenus præstiti bona ex parte. Possunt enim quæcumque animi bona commemoravi etiam Ethnico convenire. Hic rursus eam pietatem Pisano tribuo solum, quæ communis etiam Ethnicis est: quod scilicet Christiana putabam virtutum officia a pura nimium latinitate abesse. o me dementem.

res omnes illi delatos vellent, ut pro-
deunti sine fatietate acclamarent.
Accedit, quod natura quoque sua-
vitatem quamdam induxerat ori-
ejus, quæ aspicientes statim allice-
ret & ad benevolentiam concilia-
ret. Quid vero, si se tibi daret, si
alloqueretur, si operam suam pro-
mitteret? Tum sane non vultus
dumtaxat, sed ipsæ quoque cor-
dis affectiones apparerebant: ut si
nihil daret nisi verba (47) tamen
ver-

(47) *Quamvis ea hujus loci sententia sit, ut*
da-

verba ipsa, ex animo ducta minime
recto, pro factis acciperentur.

Sed quæret fortasse aliquis,
numquid in tanto prosperitatis
cursu Aloysio contigerit, quo se
hominem esse & humanis casibus
obnoxium reputaret. Est enim
quiddam in ipsa quoque felicitate
nimium; si humanam naturam

D 4

&

dare verba importet vocem edere, alloqui,
aut aliud hujusmodi, fraudem tamen abjuro in
verbis, quæ significant imponere. Sive enim
jocus sit in ambiguo, sive sit dictærium (quod li-
benter sæpe usurpo) damno primum ut ineptum;
ut turpe detestor alterum.

82
& mortalitatem Christianis (48)
momentis expendamus. Quin e-
tiam contingere multa gravia &
atrocia, eaque fere in ipso secun-
darum rerum articulo. Sed qui
alienis calamitatibus ita commo-
vebatur, ut eas aspiceret tanquam
suas; idem in suis fortissimus e-
rat. Nolo singulas commemorare,
ne

(48) Hic unice verbum excidit, quod Christia-
num sapit. At idipsum me potius, quam Aloy-
sium Christianum prodit. Obiter enim tantum at-
tingitur vox illa Christianis, quasque nihil ad
Pisanum pertinens. Adeo quod erat in laudatione
precipuum neglexi.

ne illam attingam mihi quoque acerbissimam, quæ Principatus initia contaminavit. Id unum dicam, quod omnibus notum est, & crebris sermonibus per hosce dies repetitum, vidisse illum non modo parentum suorum interitum, quod æqua naturæ lege comparatum modice ferri debet; sed & uxoris, & fratrum, & filii, & nepotis, temporibus alienissimis: cumque suos omnes vehementer amaret, nullam tamen in tantis luctibus doloris

loris significationem dedisse, quæ
modum excederet. Accidit, audi-
ente me, ut honesta lætitia exul-
tanti luctus denunciaretur. At il-
le composito celeriter animo res-
pondit, quidquid boni Deus de-
derit, eo loco ponendum esse, ut
idem repetere, nobis non repu-
gnantibus, statim possit; se quidem
nec extolli rebus prosperis, nec
adversis deprimi. Ceterum (49)
si-

(49) *Quæ hætenus multo jam ante Pisanæ
mortem diu elaborata seposueram: ceterum, hoc
est*

fiquis inter ejus infortunia recen-
set, quod repente sublatum se mo-
ri non senserit, is mihi de huma-
nis rebus non recte judicare vi-
detur. Hoc ego ipsum ad quem-
dam quasi cumulum felicitatis re-
fero, quod non morbo prostratus
& sensim confectus luctari cum na-
tura debuerit; quod non fœdam
mortis speciem ac terrificam aspe-
xerit

*est quæ consequuntur ad repentinum casum perti-
nentia aliis verbis in Lombardo ipso leges: nisi
quod quæ ille initio dixit, ego in finem orationis
transfero. Hoc ex capite amici sumus.*

xerit; quod propinquorum lectu-
lo adstantium lamentationes non
audierit; verbo dicam, quod vi-
tam cum vita commutarit. Cum
enim ille in hoc postremo quasi
actu, quo Principis personam sus-
tinuit, nullis ambitionibus dis-
tractus sibi uni vacarit, atque
ita vixerit, ut siquid humanitus
accideret, quotidie paratum inve-
niret; quid erat optandum ma-
gis, quam ut ejus animus, fractis
repente vinculis, momento tem-
poris

poris liberaretur ? Quidquid est igitur in hac repentina morte calamitatis , non ad Aloyfium , sed ad nos pertinet , coactos care-re adiumentis , quæ adversus mala summa paullatim ingruentia parari solent. Si ille feбри correptus jacuisset dies aliquot , ac veluti per gradus venisset ad extrema ; licuisset nobis inter spem metumque jactatis parare animos in partem utramque ; licuisset haurire oculis aviditate
ul-

ultima vultum ejus ; licuisset ad
Superos abeunti supremum va-
le dicere , nosque illi ac no-
stra commendare : id quia non
licuit , jure dolemus. Verunta-
men quia dolemus de incommo-
do nostro , videndum est viris bo-
nis & fortibus , ex hoc genere
quantum liceat. Excitemus men-
tis vires ; & quod tempus est
allaturum , consilio & prudentia
prævertamus. Non probat ille
certe dolorem nostrum in æter-
na

na animorum (50) quiete collocatus, qui dum viveret, ferre non poterat, quippiam alteri sua causa molestum esse. Desiderio nostro delectari potest, moerore non potest. Demus hoc Principis memoriae de nobis meritissimi, ut nihil agamus, quod non sit ex voto ejus. Hac vos in primis cogitatione animum confir-

(50) *Ab Ethnicis etiam æterna animorum quies, ævum beatorum sempiternum admittebatur. Itaque nihil adhuc Christianorum proprium.*

58
firmate, Religiosissimi Patres (51),
qui peculiari hoc officii genere
Duci optimo parentare voluistis,
factisque pro more sacris ad ex-
piandas (52) minores culpas, qui-
bus in tanta naturæ infirmitate
nulli

(51) *Mures videlicet, ac blattas alloquor, quæ membranas hæc corrodent. Nihil enim mihi unquam rei fuit cum Religiosissimis Patribus, qui funeri Venetiis intererant, cum ego Patavii curarem cutem.*

(52) *Sacra & expiationes etiam apud Ethnicos locum habent. Igitur ne hîc quidem Christianus homo cognoscitur atque exstat: & tamen Christiano parentabam. Timui nempe (pudet dicere) ne Tullianus in dicendo minus haberer, si Catholicam Fidem nominassem, cujus numquam Tullius in scriptis suis mentionem fecisset.*

nulli fere mortalium carent, laudes supremo numini grateſque agite, quod vir tam bonus, tam integer, tam pius, humanæ vitæ laboribus ac periculis egregie functus in beatorum ſedes ſubito facilique tranſitu convolarit.

F I N I S.

Absoluta nœnia, ſinguliſque erroribus abjunctis, reſtat, ut aliquid de tota oratione in univerſum dicam. Eam itaque duabus potiffimum de cauſſis edidi. Prima fuit inſanabile, quo teneor, cacoethe promulgandi quæcumque effutio. Jamdiu lugubrem cantionem hanc concinnaram ea ſpe ductus ac fiducia, mortuo Aloyſio, non ad alios, quam ad me veniendum, ut illi dicendo parentarem. Deceptus ea ſpe fui; neque aliorum modo,
E
ſed

sed eorum etiam, quos minime voluissem, opera
usi sunt. Quid facerem? magis magisque prurie-
bam in typos. Tandem jussus injussus opportune
importune per fas per nefas orationem statui putei
carcere liberare. Altera causa fuit, ut Lom-
bardo, qui suam in Ducis funere habitam oratio-
nem plures jam ante dies ediderat, gloriam quam-
libet arriperem, aut saltem obscurarem. At id
etiam aliter omnino accidit, ac putaram. Ille
enim, sin minus eleganter, nihil certe non ap-
tum, non prudens, non verum dixit; ac proin-
de laudatur passim, mihiq[ue] longe præponitur.
Ego contra multa falso, imprudenter plura, plu-
rima inepte; ideoque non alia fruor laude, quam
quæ bono Grammatico relinquitur, hoc est puræ
nitidæque latinitatis. Vanæ scilicet levitatis, in-
vidiæque p[æ]nas merito Superi de me sumserunt;
quos quidem ut aliqua ratione placem, hanc evul-
go palinodiam, Typographos singulos & univer-
sos totius litterariæ reip. enixe obtestans, ne ab
hac illam oratione mea sejunctam velint, siquando
(Dii meliora) recudatur.

Quoniam vero ita in tota laudatione de A-
loysio Pisano loquutus sum, ut iis tantum animi
bonis ornatum prædicarim, quæ vel in Ethnicum
cadere possunt, nullum vero attigerim eorum, quæ
Christiani hominis Catholicam Fidem profitentis
propria sunt; ut suspicio quævis tollatur in poste-
rum,

rum, meque hac fide exsolvam, gentibus universis, aut ætatibus, quibuscumque ignotum Pisano-
rum nomen fuerit, ratum facio, sancteque testor,
Aloysium Pisanum Ducem olim Venetiarum, cujus
ego J. Facciolatus vitam gestaque descripsi, Chri-
stianum vere fuisse, & in Catholicæ Fidei Eccle-
siæque gremio pie religioseque obiisse. Ceterum
non alium a posteritate vigiliarum mearum quoti-
dianarum fructum aut mercedem postulo, quam ut
menda senectutis meæ & ignorantias meas ne me-
minerit. Vale.

FINIS ORATIONIS.

DIALOGI SEX

I. Lucubratio Legitima, & Spuria.

II. Pallas, Lucubratio, Prælum,

Mercurius.

III. Lucubratio, & Umbra.

IV. Charon, & Lucubratio.

V. Lucubratio, & Dialogus.

VI. Amasius, Lucubratio, Prælum.

Ad Dialogum I.

Præfatiuncula.

Dialogus hic natus fortuito est.
Cum enim præcedenti orationi variæ hinc inde moræ interponerentur, ne Prælo traderetur, interstitium ejusmodi lucro apposuit auctor; conceptumque interim antelucano mentis congressu fætum fovit calore diurno promovitque adeo, ut pipilans facile rupto ovo exilierit. Ita plusculum aucta libelli moles, quæ magis magisque porro augebitur, quo tardius prodibit.

Ar-

Mortuo Aloysio Pisano fune-
brem orationem de more habuit
P. Hieronymus Lombardus e S. J. ha-
bitamque in lucem dedit. Plures post
dies repente prodiit altera Jacobi Fac-
ciolati apud eundem bibliopolam.
Hæc statim conqueri ab omnibus, illa
posthaberi. De hoc ipso itaque Jesuiti-
cam orationem conquerentem inducit
auctor; ambasque describit garrientes
in vicem rixantesque muliercularum
more. Legitimam porro appellat, quæ
habita fuit; Spuriam, quæ neque ha-
bita fuit, & intempestive prodiit.

DIALOGUS I.

Lucubratio Legitima, & Spuria.

Legitima.

O He tu insolescis præter æquum
fasque, importuna mulier. Re-
cede de medio. Quid te te mihi obtru-
dis universam, ut neque videre pos-
sim, neque videri? Regnum ne so-
la hic tu possides?

*Sp.) Si possiderem, non huc tu sane tu-
lisses pedem. Quid tibi rei mecum est?
Adeon' rixosa?*

*Leg.) Quid tu adeo propter urges obruis-
que*

*que? Jam frui per te communi cesso
non licet. Nostin' quæ sim?*

*Sp.) Quasi vero non ego vos toties exce-
perim villula mea suburbana (1) ad
symposium.*

*Leg.) De symposio viderint, quibus id o-
lim contigit. Jamdiu enim, ut audio,
symposium cum villa periit. At hoc
nihil ad rem. Illud miror, què huc
irrepseris non vocata.*

Sp.) Tui causa latebo scilicet Reverentiæ
er-

(1) Solebat Facciolatus quotannis statò die Jesui-
tas aliquot convivas sibi adducere ad suburbanam
quamdam villulam, quam conduxerat ad delicias. Sed
hic jamdiu mos obsolevit, villula abdicata.

ergo. Non tanti mihi es, bona mulier.
Ceterum quando is, qui tibi, ille ipse
mihi loci hujus copiam fecit, possum,
opinor, sive vocata sive non, uti li-
bere jure meo. Neque sane intelligo,
cur meam tam egre presentiam fe-
ras. Numquidnam, misella, in me,
quod nolis, vides?

Leg.) Te, tuamque petulantiam, qua nos
subvertere conaris omnes, nostrosque
ad te abstrahere familiares.

Sp.) Facile tu, credo, modesta es, quæ
unde amicos allicias, nihil habes.

Leg.)

*Leg.) Sane quia vero eximiis tu prestas
dotibus.*

Sp.) At placeo.

*Leg.) Rudibus scilicet ignarisque pueris,
qui offuciis facile ac lenociniis ca-
piuntur. Vide quantum phalerarum
ac flosculorum!*

*Sp.) Incompta ergo hirta squallida tuo e-
xemplo prodibit matrona palam.*

*Leg.) Extrema, ut soles, urges. Matro-
nam decet ornatus decens: cerussa,
purpurissum, cincti (venia sit ver-
bo) meretriculas.*

Sp.)

Sp.) Hem vulpecula. Damnas nimirum quæ assequi non potes.

Leg.) Ist hæc ego neque habeo neque curo.

At hæc latera, hos humeros, hæc bracchia, quæque latent meliora, tu pol non ostentabis, opinor.

Sp) Pugilem eâ, non mulierem decent elegantem.

Leg.) Gracilitas vero crurum, macies totius corporis, succique ac soliditatis vastitas decebunt, credo, manes insepultos, aut arida Ægyptiorum cadavera. Phui, mirum ni stomacho-

machantur prætereuntes.

Sp.) Stomachantur adeo scilicet, ut nemo plane unus ad me adspiciat, quin congregari continuo mecum appetat: cum longum tu interim hic otium agas neglecta, derelicta, sola. Adeoque miror, quod colum tecum non attuleris, qui tedium minuas solitudinis.

Leg.) Ad colum fortasse ego, tu vero ad nubes profecto redis, quæ nihil umquam nisi nugaris, & vana garriendo persequeris. Ubi enim de ornatu,
de

de cincinnis fucoque agitur, cicala es
loquacior aestiva: cum ad decorum ad
gravitatem majestatemque persona
ventum est, piscibus ipsis taciturnior.

Sp.) Tu seria videlicet ages, ego ludicra,
tu graviora, leviora ego, tu genuina,
ego fucata persequar. Quid tamen
inde? Illud nimirum, te quidem vel
nullos, vel perpaucos habituram sem-
per amatores: pauci enim, crede, se-
veritatem istiusmodi tuam gravita-
temque amant; me vero procorum
stipari assidue corona, ut vix face-
re

re singulis possim satis.

Leg.) Haëtenus, credo, isthac usa es felicitate. Posthac vero, cum ad summum jam libertas tua pervenerit, ac petulantia, alius rerum, spero, vertetur ordo, risusque extrema occupabit tristitia.

Sp.) Bono interim, praesens quod est, utar ipsa ingratiis tuis: tu spera, in posterum quod eveniet.

Leg.) Nimum jam proterva es: adeo me protrudere pergis, & proculcare. Satius est hinc abire.

Sp.)

Sp.) *Satius vero multo, si prius.*

Ad Dialogum II.

Praefatiuncula.

QUOD sibi de amoribus acci-
disse narrat Anacreon, ut
alii ex aliis subinde erumperent,
clamorque suo in corde perpetuus
fieret pipientium amorculorum,
idem mihi propemodum de Dia-
logis usuvenit amoribus meis.
Ex interposita hinc inde mora, ne
ora-

oratio typis traderetur, natus primus est. Cum nova postea obiecta essent impedimenta, alter itidem exiliit Dialogus, tum alter & alter, sextus denique. Quid facerem? Suffocarem infantulos? Impium. Educti ergo humaniter atque succreverunt. Tum alas jam explicantes libertate donavi. Aucupii artem qui noverit, liberum cuique est suos facere.

Argumentum.

CUm nonnulla in funebri oratione

04
a Jacobo Facciolato liberius quam
par est dicerentur, placuit supremis
rerum Venetarum moderatoribus om-
nia orationis ejusdem exemplaria
de medio tollere, ac luce prorsus
interdicere. Id scilicet innuit au-
ctor sequenti dialogo; fingitque
Minervam, quæ scientiarum pa-
rens a poetis dicitur, ad inferos
conjicientem in exilium lucubratio-
nem ipsam, quod lucem injussa
subierit.

DIALOGUS II.

Pallas, Lucubratio, Prælum, Mercurius.

Pallas.

A *Tu, putidula, quæ foras erupisti? Eo ne confidentiæ? Quid nisi secreta inclusam cellula monasticam jubebam vitam agere? Quid nisi obdebam pessulum, seraque fores occludebam? Etiam ne elabi? Age, fare; quid terram despicias obstipo capite?*

(Lucubr.) Ego ne, mäter, aut ausa quid fuerim, aut ausim umquam de

14
meo consilio te invita? Sed tale mihi
quippiam accidit nec opinanti, quod
etiamnum horreo commemorando.

(Pal.) Quid isthuc est? Commenta
opinor scilicet, atque ambages, ut
soles.

(Lucubr.) Male, ut video, Parens dul-
cissima, apud te audio; quando per
annos admodum sexdecim (1) nihil aliud
quæsi, quam veritatem quolibet sive fucō,
sive ornamento spoliata.

(Pal.)

(1) Vide prologum præcedentis orationis.

(Pal.) Non hoc nunc quero, quid tu
vel quaesieris, vel inveneris: illud sci-
re de te volo, cur prodieris, cum la-
tere debueris?

(Lucubr.) Dicam, si te mitiorem prae-
beas, Mater.

(Pal.) Eja placata sum, eloquere.

(Lucubr.) Nam sustinere matris egre
possum iratum vultum.

(Pal.) An nondum etiam? jam bilem
rursum moves.

(Lucubr.) Audi nunc jam. Secreto
jamdiu in recessu delitescens otio-

22
sissime quietem agebam, ut umbratile genus vitæ ne cum *Aulica* quidem luce commutassem.

(*Pal.*) Id jam scio.

(*Lucubr.*) Commemoro nempe beneficium tuum. Jam vero plurimum ibi sororcularum fruebar consortio, nugabamurque nos inter nos festivissime: videbamus prope statariam agere; adeo diversam singulæ personam sustinebamus. Hæc quidem toga summa Oratorem (1) agebat, Dii boni,

(1) *Libellus*, cujus titulus *De optimis Studiis Orationes X. Jacobi Facciolati, &c.*

ni, quam ridicule. Illa pallio induta
 (2) philosophabatur cum Aristotele
 Aristotelice omnino. Alia censoria
 virga expedita de Latinis vocabulis
 (3) cum Gallo garribat critice. Ad
 gravitatem alia pedagogi in morem
 composita dictabat (4) monita prorsus
 Isocratea. Alia sermone Etrusco (5)
 balbutiens politiam docebat adolescen-
 tes interrogando aniliter. Erant porro

F 4

qua-

(2) Logicae rudimenta ejusdem.

(3) Jacobi Facciolati animadversiones criticae in
 primum litteram latini Lexici &c. Petri Danetii &c.

(4) Monita Isocratea Jacobi Facciol.

(5) Il Giovane Cittadino istruito nella scienza civile.

84
quedam (6) incomptæ adhuc, hirtæ,
squallidæ dolentes misere, quod quæ
opus erant ad partes suas nondum
essent allata; volebant scilicet Histo-
ricum agere.

(Pal.) At isthac ego minime curo. Vin-
tu tandem quod quæro respondere?

(Lucubr.) Quin modo audies. Placuit
enim rem ordine universam enarrare,
ut vel inde suspicio tibi quævis mini-

ma

(6) Adversaria MS. de Gymnasii Patavini hi-
storia, quam persequi Facciolatus jussus publice
est, postquam pub. Professoris titulum munusque
deposuit.

*ma de mea fide tollatur. Cum itaque
 congressu tam lepidi lacrimas nonni-
 hil doloremque ex casu repentino sus-
 ceptum recrearem, en subito, ubi di-
 vertebamur, claustri fores crepuerunt.
 De te nimirum statim cogitavi, quæ
 tuas reviseres gnatas, meque tibi ad-
 venienti componebam. Occurro itaque
 letabunda. At o malorum depulsor
 Hercules, quid monstri obvium video?
 Deformem fædæ terrificæ animum
 baculo innixam, quem spinea tortum (7)
 Vin-*

(7) Ovid. *Metamorph.* l. 2. f. 12.

44
Vincula cingebant : _____

Pallor in ore sedet , macies in corpore toto ;

Nusquam recta acies , livent rubigine dentes ,

Pectora felle virent , lingua est suffusa veneno.

*Tum ego timore perculsa quarebam
scilicet latibula. At illa protenso-
baculo minata accedit, manum arri-
pit , vi invitam educit , meque tur-
pi cuidam ac fuliginoso ante fores
opperienti tradit , nomine , ut ex ip-
sa audiui , Prælo. Hoc de me quæ-
stum facere capit , circumquaque du-
ctare , ostentare omnibus, hîc me tan-
dem*

dem, ut vides, prostituere. Atque adeo ipsum, si mavis, audi; intus est in taberna.

(Pal.) Heus tu, Prælum, ades dum, paucis te volo.

(Præl.) Eccum me tibi.

(Pal.) Noris nos?

(Præl.) Omnium maxime, verenda Pallas, quæ tam multas nobis despondes gnatas tuas dote dapfili.

(Pal.) Hancce vero, observa, quis tibi despondit?

(Præl.) Dicam. Anus est, quæ sæpe
huc

24
huc ad nos revertitur modo unam
modo alteram adducens natam.
Quoniam mihi ex iis lucrum paro,
nihil quero porro, quis adduxerit,
quali sint prognata genere, quibus-
ve moribus; modo facie speciosa,
sat habeo. Ea itaque anus ipsa hanc
ipsam nuper ad me attulit, quam
prostare hìc jussi.

(Pat.) O rerum omnium sordidissi-
mum, quod modo non Vulcano com-
burendum trado teque, vetulamque
scelestissimam, quæ universam mihi

tur=

turbat remp., halituque inficit viru-
lento; cujus quidem tectis caliginosis
(sat enim & veneficam mulierem
novi, & ejusdem latibulum) succe-
dere si mihi fas esset...

(Mercu.) An Tritoniam hic ad Bi-
bliothecam video? ipsa est: nescio
quid irascitur: accedam. Quid hic
rixarum, Pallas? etiamne in pace
bella cies?

(Pal.) Tempori advenis, Cyllenie op-
time; paullulum da mihi operæ, nisi
festinas alio.

(Mer.)

84
(Merc.) *Quin otium est, ubi jam
tabernas hasce omnes, ut soleo, re-
visi, pactumque a feneratoribus ve-
ctigal exegi.*

(Pal.) *Mercedem scilicet furini ma-
gisterii tui.*

(Mercur.) *Nempe; sed quaso ne pa-
lam feceris.*

(Pal.) *Potes dormire in aurem u-
tramque.*

(Merc.) *Quid ergo est, quod tibi mea
ars possit hic efficere?*

(Pal.) *Hem huc respice, nostin' hanc?*

(Mer.)

(Mer.) Probe ; cui nimirum meis ipse manibus calvariam Tullii ad exemplar sustineo eminus libratus pennis , ut prope jam diuturna opera defessus sim. (8) Et oris quidem Tulliani delineamenta expressit stilo plurimum ; Ceterum coloris veri, succi, sanguinis, soliditatis nihil.

(Pal.) Id vero minus curat demens.

Huic itaque ipsi edixeram ego, ne non

VO-

(8) In Libello De optimis Studiis Orationes X. e regione tituli exstat imaguncula quædam affabre incisa idipsum representans.

74
vocata prodiret umquam. Prodiit petulans, atque adeo phalerata fucoque illita en prostat Prælo impurissimo lenocinante. Quid merita est?

(Lucubr.) Per ego te hanc dexteram metuendam, quam deosculor, Mater, rogo, ne quidquam statuas in me supplicii: incogitans deliqui: anus...

(Pal.) Anus poterat refelli facile a validiore; quæ vim præsertim nisi volenti non facit. Novi ego satis ingenium vestrum, & prurientem in laudatores procosque libidinem

dinem. Age, Mercurj, (id enim te volebam) rape hanc, tolle quantum potes, aufer; cumque nocte ingruente ad inferos descendes, εἰς defunctorum animas, quod est (9) nocturnum officium tuum, ad Plutonem deduces, trajecto Acheronte Lethæis ter undis pronam demerge; tum in prato solam relictam vagari sine cum manibus (10) mediocris vitæ,

G

ea

(9) *Lucian. t. 2. dial. Mercur. εἰς Μαῖα :*
 τὸ ὅτι πάντων δεινότητων, ὅτι μηδὲ νυκτὸς καθεύδω
 μόνος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δεῖ με καὶ τότε τῷ Πλούτωνι
 ψιχαγωγεῖν, καὶ νεκροπρμπον εἶναι.

(10)

24
ea lege atque omine , ut ne ad
superos redeat in posterum , nisi
penitentia tandem ducta palinodi-
am propalam canat , teque adhibi-
to pracone frequentiore in foro , in
ipso meridie proclamet , se nonnisi
muliebri philautia compulsam ex-
cusso fidei pudorisque freno prodi-
isse , ut amasios videlicet suos ex-
ciperet commodius , alienosque ad se
tra-

(10) Lucian. de Lustu. οἱ ὃ τῷ μεσῷ βίῃ, πολλοὶ
ὄντες οὕτοι ἐν τῷ λειμῶνι πλανῶνται ἄνευ τῶν σωμάτων,
σικκὰι γενόμεναι, καὶ ὑπὸ τῇ ἀφῆῃ καθάπερ καπνὸς, ἀφα-
νιζόμενοι.

*traheret subductos verbis. Hac lege
tantum redeat: secus aeternum exulet.
Id mihi, quod te rogo, Mercuri, per-
fice, ut soles, naviter.*

*(Mercur.) Fiet, Pallas, adarnussum.
Age, elegans meretricula, ineamus
viam; jam enim Sol ad occasum ver-
git. Miseret vero me tui, quam qui-
dem nunc credo dolore verius, quam
cum acerbissimus (11) casus communem
calamitatem fletu & lamentatione prosequi
te coegit.*

(11) Vide prologum præcedentis orationis.

Ad Dialogum III.

Argumentum.

E*xulantem apud inferos (ut ex dial. præc.) orationem funebrem deprehendi fingit auctor ab Umbra Aloysii Pisani, simulque incusari, quod in laudatione texenda turparit verius ejusdem nomen, quam ornarit.*

DIALOGUS III.

Lucubratio, & Umbra.

Umbra.

V*ivam ne conspikor inter mortuos Lucubrationem familiarem olim nostram? Rarum capilli-*
li-

litium, color subfuscus, limi oculi, tota denique ea est. Tristis vero admodum ac meditabunda nescio quid scriptitat ripæ insidens. Aggrediar.

Heus tu, Lucubratio, norin' nos?

*Luc.) Pro superi, atque inferi! Te ne, Dux
& caput Venetiarum intueor, Aloysi?*

Ita ne (1) repente quasi Romulus alter ex oculis spectantium sublatus es, ut neque haurire (2) oculis aviditate ultima vultum tuum licuerit, neque supremum vale dicere, nosque

G 3

ti-

(1) Vide prologum orationis.

(2) Vide ejusdem finem.

tibi ac nostrā commendare? *Licet*
nunc saltem paludamentum isthuc
Regium deosculari.

Um) *Cave sis, ne t angas: scinditur continuo*
totum. Vestes enim, quibus hic utimur,
tenuissima sunt aranearum (3) telæ.

Luc) *Miram sane rerum mutationem*
narras. Nihil ne igitur tecum pretio-
sa illius supellectilis huc attulisti, qua
inter vivos tam splendide utebaris?
Non aurum, non gemmas, non pur-
puram, non sceptrum, non cornu il-
lud

(3) *Luc. ver. hist. l. 2. de Heroibus in Elysiis ait:*
ἑσθῆσαι ὃ χρώνται ἀραχνίοις λεπτοῖς πορφυροῖς.

lud tuum majestate adeo, fenoque (4)
verendum?

Um.) Ist hac mecum quidem attuleram. Sed
ubi ad scalas Acherontis deveni, ea me
jussit Mercurius abiicere omnia Cha-
rontis nempe meticulosi consilio, qui
cum cariosam admodum (5) rimisque
dehiscentem naviculam haberet, time-
bat ne pondere inclinata submergere-
tur, periremque ego nandi imperitus,
ignorans scilicet, esse me Venetum.

G 4

Nu-

(4) Extat epigramma quoddam Italicum J. Fac-
ciolati, in quo de Veneta Rep. ait: Ha corno anch'
essa, el ha sul corno il fieno. Huc refertur illud
fenoque.

(5) Vide Lucian. t. 1. dial. Char. & Mercurii.

Nudus itaque cymbam ingressus sum.
Ceterum hæc, quæ vides ornamenta
spiritu ipso disflantur. Nihil enim hic
aut onerosum aut supervacaneum lo-
cum habet. Tu vero qui tandem demi-
grare huc potuisti vivens adhuc cor-
poreisque sarcinis onusta? Id quidem
perpaucis olim, ut hic audiui, conti-
git, iisque Heroibus.

Luc.) Ne sponte me putes huc delapsam, se-
renissime Princeps, sed invitam pror-
sus, raptamque vi ab isthoc marium
ductore ac pedagogo.

Um.) Mercurium ais?

Luc.

Luc.) Eum nempe. Sed & ipse alieno id jussu egit ac prope invitus. Meus enim ceteroquin amicus est ac familiaris.

Um.) Id mirabar scilicet. Novi siquidem te ab ipso argutandi artem fallendique didicisse. Quis ergo ad id eum impulit?

Luc.) Pudet dicere: dicam tamen tibi praesertim, qui probe calles ingenium meum, & soles omnia ex equitate judicare. Cum mea me mater Pallas jussisset inclusam domi delitescere, evasi ego clanculum, anicula quadam

fa-

*familiari mea mihi forēs aperiente.
Eaitaque subirata Cyllenio me tradi-
dit hasce in oras asportandam.*

*Um.) Antiquum nempe id obtines, ut li-
bertatem ames, neque possis claustris
ullis contineri.*

*Luc.) Numquam tamen latendi (6) confi-
lium deposuissem, nisi obitus tui acer-
bissimus casus, qui nec opinato ci-
vitatem perculit & afflixit, me quo-
que excitasset, communemque cala-
mitatem fletu & lamentatione pro-
sequi coegisset.*

Um.)

(6) Vide initium Orationis.

Um.) *At nihil isthac opus erat lamentatione tua, cum satis jam deploratus plures ante dies fuisssem in funere mihi splendide celebrato.*

Luc.) *Præficarum more (7) scilicet ad vanam quamdam doloris speciem.*

Um.) *Ego vero eam ipsam lucubrationem (8) audii libentissime, quæ tam multa ad famam mei nominis sempiternam serio graviterque differuit.*

Luc.) *Audisti?*

Um.) *Audii, inquam: quid ni?*

Luc.)

(7) *Vide prologum eundem.*

(8) *Orationem H. Lombardi.*

Luc.) Ingens putābam, quod inter vos, nos-
que situm est intervallum, vanas red-
dere querelas nostras, ne ad aures ve-
stras pertingant.

Um.) Putabas falso. Quo enim jactentur
ille, nisi ad nos perveniant? Amentis
esset surdis obstrepere.

Luc.) Ergo me audieris etiam, quo pacto
tuum funus dicendo ornarem, con-
cionemque ipsam (9) veri doloris
explicatione commoverem.

Um.) Deliras misera. Quod enim tandem

tu

(9) Vide prologum.

tu ornasti funus, aut quam concionem commovisti? Audii vero amicos quosdam meos tua verba palam repetentes. Atque utinam audire non licuisset: adeo mihi convicio illo tuo beatissimum, quo hic fruor, otium conturbasti.

Luc.) Ego ne, Vir amplissime, quæ omnes industriae nervos contendi, ut tua forma (10) & imago veris coloribus expressa, late propagata, cognosceretur, atque exstaret?

Um.) Quid enim aliud tota illa narrati-
un-

(10) Vide epist. Typographi Albritii ad Lectorem.

untula confecisti, quidam me in invidiam rapere, & in suspicionem tantum non impietatis conjicere?

Luc.) Miror vero, qui haec dicas; cum fontes omnes exornativi generis per annum ut minimum integrum ad eum unice finem investigarim, atque adeo exhausserim: praesertim cum fateantur omnes, me dicendi arte sin minus superare, proxime certe adaequare Tullium ipsum.

Um.) Praeclaram sane artem, qua me sumtuosum modo, modo factiosum, nunc

va.

vanum, tum nugacem, inscitum tandem facis, & ad recte (11) de litteris judicandum non plus quam natura ipsa rerumque usu (brutorum more scilicet) idoneum. Virtutum vero, quæ probum, quæ pium, quæ Principem virum decent, ac heroa beatorum sedibus reponendum, unum vix aut alterum verbum, illudque obiter.

Luc.) At ego id ipsum consulto feci, ut ea de te commemorarem, quæ nostris hisce temporibus in pretio habentur unice ac suspiciuntur, animique bona præ-

(11) Vide orationem.

22
præcipua judicantur, divitiæ nimirum, opes, favor, sumtus, acclamationes, ludi, spectacula, pompa. Cætera enim, quæ ad pietatem, ad religionem, ad res divinas pertinent, reservanda satius duxi ubi de aliqua pia muliercula, non de principe viro instituenda esset funebris laudatio.

Um.) Præclare itaque mecum actum, quod repente sublata de medio fueris, atque huc detrusa. Qui enim de me ignari te audissent non me in felicissimas receptum insulas, sed impiorum
in

in carceres conjectum facile judicassent aut siti enecandum, aut rota circumagendum, aut arrodendum vulturibus.

Luc.) Vah quantum periculi turbaeque insciens pene excitavi? Quod te per aureum illud cornu tuum, quod vivens gestabas, obsecro, siquid in te minus ex dignitate locuta sum, id ut ignorantiae tribuas meae, non voluntati. Cum autem non alia mihi conditione redire ad superos datum sit, nisi prius palinodiam palam recantandam

H dam

dam perfecero (cui quidem modo navabam operam isthic assidens) eam ita concinnabo, ut in integrum restituatur tue pietatis, religionis, ceterarumque virtutum opinio, neque vel minima apud posteros, qui te non norint, de moribus tuis integerrimis sanctissimisque relinquatur suspicio.

Um.) Facis nempe ut decet, eaque te conditione meam rursus in clientelam tutelamque recipio. Eja perge naviter opellam tuam.

Luc.) Faciendum vel invito.

Dia-

Argumentum.

QUod superius ad Dial. I. dictum
fuit, varias huic orationi inter-
jectas fuisse moras, ne palam ederetur,
id ipsum innuitur sequenti Dialogo
sub Charontis imagine, qui lucubra-
tionem ipsam repellit a cymba vecto-
ria conantem ad Superos trajicere.

DIALOGUS IV.

*Charon, & Lucubratio.**Charon.*

REcede recede, inquam, scelestæ.
Næ tibi illiso conto diminuat

caput, si vel uno cymbam intraris pede. Nam hercle etiam hoc restat, ut manes ultro citroque ad solatium reveham prout libitum ipsis fuerit. Atque etiamnum accedis? Apage, inquam audax.

Luc.) Quasi vero hac una pateat redeundi ad superos via.

Char.) O scitam Tartarographam, quæ vias hinc exeundi plures nosti. Undenam amabo hujusmodi topographiæ scientiam arripuisti?

Luc.) Unde, ais? Ab Ænea. Meministi-
enim

enim, opinor, ingentis illius viri, quem
 cum accepisses alveo, (1) gemit sub
 pondere cymba-Sutilis, & multam
 accepit rimosa paludem. Ille quidem
 per somniorum (1) portam eburneam
 ad orientem elapsus postea hinc est, ne-
 que ultra opus habuit te vectore. Ea-
 dem, spero, & mihi patebit porta.

*Char.) Callide admodum. At relaxa tan-
 tisper vestem.*

Luc.) Quam ob rem?

Char.) Ut videam scilicet, num condas tu

H 3

quo-

(1) *Virg. Æn. l. 6. v. 412.*

(2) *Ibid. v. 893.*

quoque ramum (3) aureum illum
longo post tempore visum, qui
unus Aeneae faciles huc aditus abi-
tusque patefecit.

Luc.) Ego vero neque ramum ullum adfe-
ro, neque Sybillas habui, quae mihi au-
ricomos (4) fætus commonstrarent.

Char.) Ergo ne per somnium quidem emi-
grabis. Sed qua libet cumque ta-
men emigra, dummodo hinc abeas.
Nolo ego tua caussa ab Aëaco plagas
ferre. Age, Mercuri, remove tu,
abi-

(3) *Virg. ibid. v. 409.*

(4) *Ibid. v. 141.*

abige, propelle hinc longe prævali-
da virga tua audacem illam, quæ
ambabus manibus velut unco im-
pacto moratur cymbam: ego interim
solvam funem.

Mer.) Mane, Charon, dum propius vi-
deam, quenam ea mulier sit: ne-
que enim præ nocturnis tenebris
satis cerno. At at nunc video. Re-
liga, Charon, pauxillum funem.
Vix te tandem internovi, extorris
lucubratio: adeo pinguior multo
habitiorque redis ex quo exulas.

Quid huc prorepfisti? Tædet ne jam
exilii?

Luc) O (5) Mercuri facunde nepos Atlantis,
= Qui pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coerces
Aurea turbam superis Deorum
Gratus, & imis,

(tuas enim libenter nunc poeticas lau-
des usurpo, quamvis geram cum poe-
tis inimicitias) per siquid tibi aut est,
aut fuit usquam carissimum, hisce
me tenebris educ tandem, lucique
restituere. Fus enim & tibi in isthuc
navigium est, meque potes vel invi-
to Charonte excipere.

Mer.)

(5) Hor. I. od. 10.

*Mer.) Nihil erit in me quidem moræ. Mi-
sereor enim tui, quam mea tamdiu
in palæstra habui.*

*Char.) Quid ais, Mercuri? Tu ne etiam
novas mihi molestias paras? Jam ne
tamdiu quidem posthac vacabit ra-
tis, donec ad scalas (quod unum mi-
hi restabat otium) redeo. Erit, ut vi-
deo, pandendum tunc etiam velum,
remo adnitendum, anhelandum, de-
sudandum, ut nova scilicet Alcestes,
aut Eurydices ad superos revehantur.
Quod adeo miror, adamantinas tam
fa-*

facile infringi leges, quibus vetitum
redire quemquam.

Mer.) Bona verba, Charon. Hoc enim ali-
ud quiddam est, ac tu opinaris Ne-
que enim huc illa sicuti manes cate-
ri delata est; neque tu, si memoriam
excutias, tuo illam antehac devexi-
sti navigio.

Char.) Anne furtim natando transfreta-
vit, ne naulum solveret? Redde ergo,
redde, inquam, dolosa, naulum.

Mer.) Non isthuc, Charon: me vide. Ego
illam sublatam humeris decimus hic
men-

mensis est, ex quo in pratum illud proximum transvolando detuli.

Char.) Ridiculum sane trajectionis genus.

Mer.) Sic opus erat, quoniam Palladi parendum fuit.

Char.) Palladi? An regnat hic etiam Pallas?

Mer.) Non regnat illa quidem; sed qui regnat Pluto nonnulla facile connivet nepti, quæ præsertim mortales nunc tam multos (6) ad eum demittit.

Char.) Quid ergo nunc regreditur?

Mer.) Redeundi ad superos optio facta illi ab ipsa Pallade fuit, siquidem pensum
nes-

(6) Bella innuit hisce temporibus grassantia.

10
nescio quid absolvisset. Absolvit, opinor, ideoque nunc utitur jure suo.

Char.) Scin' quid agas, Mercuri?

Mer.) Quid?

Char.) Tolle rursus eam humeris, & trans-
vola.

Mer.) Cur quæso delasser volando, Charon,
ubi inane navigium est?

Char.) At viden', ut suffarcinata est, quantumque crepundiorum secum adfert?
Ratem mihi pol subvertet simul ac pedem intus posuerit.

Mer.) Id vero ne timeas, lepidissime. Plu-
ma

*ma ipsa levior ea est, nihilque prorsus
momenti habet.*

*Luc.) At vos consilia confertis invicem, me
interim neglecta. Possum ne id tandem
impetrare, ut conscendam?*

*Mer.) Ea conditione, quam statuit Pallas,
potes. Meministi enim, ut arbitror.*

*Luc.) Et memini, & non alia huc mente
adveni.*

Mer.) Ubi palinodia est?

Luc.) Eccam sub alas.

*Mer.) Vide sis, ne tibi excidat conscenden-
ti ratem. Age intra. Tu vero, Charon,*

sol-

solve funem.

*Char.) Sic me arnet Æacus, nihil vidi le-
vius. Nihil ergo velis opus erit.*

*Luc.) Euge, portitor humanissime, adur-
ge cymbam quantum potes, ut citato
ad ripam feramur cursu.*

Char.) An duplum solves naulum?

*Luc.) Solvetur etiam quadruplum, dum-
modo quam citissime in lucem redeam.*

Char.) Pandantur ergo etiam vela.

Dialogi V.

Argumentum.

Se

SE ipsum fingit auctor sub Dialogi
 persona a Lucubratione in lucem
 redeunte, hoc est a Jacobo Facciolato
 acriter increpari, quod ejus menda
 detexerit: quas tamen criminationes
 refellit callide; eademque opera ali-
 unde carpit increpantem. Tandem
 redintegrant amicitiam.

DIALOGUS V.

Lucubratio & Dialogus.

Lucubratio.

Quem scilicet mihi dari optabam
 maxime, eum primum omni-

um

um offendo Dialogum loquacem, gar-
rulum, delatorem. Atque adeo ad
me ridens accedit. Pro ingentem con-
fidentiam!

Dial.) Rursum ne inter vivos, bellula lu-
cubratio?

Luc.) Rursum: tædet ne?

Dial.) Imo vero gratulor tibi, & ama-
sis tuis, qui quidem eo te fruuntur
avidius, quo agrius caruerunt hacte-
nus consuetudine tua: eaque de caus-
sa, credo, tanto illis carior consta-
bis; præsertim cum meliuscula ade-

pol

pol nunc sis, quam antea.

Luc.) Non curo gratulationes tuas. De Amasiis autem ipsa videro; a quibus quidem si vel talentum in vices singulas accepero, quid ad te?

Dial.) Nihil sane. Sed quid me præter morem nostramque amicitiam veterem oblique intueris, ac minanter alloqueris?

Luc.) Simulat vaser. Quid quaeso te attinebat deblaterare palam, quæ mihi a matre mea forte obtigerant, objurgationes, terrores, minas, exilium; me-

40
amque culpam (si culpa est liberta-
tem amare) in invidiam commemo-
rando vocare, dictariisque & scomma-
tibus turpiorem facere? Tu ne hisce
caussis praefectus, qui praconem agas?
Dial.) Id vero quereris? Latebant ea sci-
licet me tacente. Nonne erant jam in
ore omnium? Nonne clamabant omnes
merito factum, mitiusque adeo, quam
par esset, sumptum de te supplicium?
Luc.) Tanto ergo minus te debacchari ne-
cesse erat, quod per omnium ora, ut
tute dicis, ferebatur.

Dial.)

Dial.) Non ea tamen fide ferebatur, ac veritate, quam tantopere uterque amamus. Ut enim in eo convenirent omnes, fuisse te de medio tollendam, non eandem tamen omnes in te culpam statuebant, facto partium dissidio. Ego itaque acerrimus veritatis vindex rem omnem malui, sicuti gesta erat, palam facere, ut dubitatio qualibet tolleretur & animorum dissensio.

Luc.) Quid si ego isthuc ipsum mallebam opinionum dissidium, ut in re dubia lateret veritas?

Dial.) Id verò non præcaueram. Putabam enim, te loqui ex animo, cum te prædicabas tantopere (1) fidem & pudorem retinere. Sed, ut video, aliud ore præfers, aliud animo tegis.

Luc.) Apage cum suspicione isthac, dialogue dicacissime.

Dial.) Bona verba, quaeso. Neque enim nostra idcirco rescindenda amicitia est, sed potius resarcienda.

Luc.) Nolo amicos Momos sycophanticos, qui ne Deos quidem a conviciis impune mittunt.

Dial.)

(1) Vide prologum orationis.

*Dial.) Non ejusmodi me tamen hætenus,
quod ego sciam, experta es.*

Luc.) Tacere poteras.

*Dial.) Consulere pro viribus tuæ causæ
studui.*

*Luc.) Nihil moror patrocinium tuum. Sa-
tis ego in tuto navigo, meumque jam-
diu nomen impune regnat.*

*Dial.) Scio id quidem, vereri te omnes Ro-
manæ eloquentiæ redemptricem. Scio
et illud, Germanos dociliores homines
te libentius audire in scholis decla-
mantem Tullio ipso posthabito.*

83
Luc.) Illud vero nescis, quantopere me timeant omnes, si linguam semel exero, aut stylum arripio.

Dial.) Iambos, opinor, hendecasyllabos, hexametros jacularis.

Luc.) Quid tu mihi poeticas nugas narras? Poetas libenter olim audiebam, primis nimirum annis, cum ratio, & consilium vigeat minus. Ubi vero cum etate sapui, tum sensi nihil esse illis nugacius; ideoque poetas procul omnes eorumque artem amandavi.

Dial.) At at hoc illud est, quod si quando
poe-

poetam agis, agis ineptissime. Inimicitias videlicet cum poetis geris. Quid ergo eam tamen exerces identidem facultatem, quam odisti; & modo epigrammata, modo distycha crepas deridicula?

Luc.) Quid hoc ad te? Multa accidunt (2) in rerum humanarum cursu, quorum fructus jucundior est, si causæ ignorentur.

Dial.) Nihil ne vereris, ne te mortales irrideant personam a te prorsus alienam sustentem?

*Luc.) Insanis, dialogue. Quis id audeat?
Sic enim habe. Nihil ego non aptum;
sed siquid forte minus aptum nolenti
excidit, idem tamen ipsum egregium
passim habetur exemplar cuiusvis imi-
tandum. Adeo nominis valet praeju-
dicata semel opinio.*

*Dial.) Vah beatitatem inauditam! Piacu-
lum ergo enorme fuerit te vel tantil-
lum carpere.*

*Luc.) Et quidem nullo satis expiandum
supplicio.*

*Dial.) At palinodiam, quam mox cecinisti,
quem*

quem putas exitum habituram? Cum enim tute ipsam inanem vanam nugacem inscitam prorsus fateare, quilibet facile, quod tu facis, idem licere sibi judicabit.

Luc.) Mihi in me ipsi licet quidlibet; præter me vero, va si quispiam.

Dial.) Papæ; tanto ergo magis mihi cave-ro, si sapiam. Euge, blandiloqua lucubratio, per auream illam facundiam tuam mitiorem te mihi æquioresque præbeas. Me amicum, me famulum, me quovis nomine tuum, tuoque semper

per lateri adhaerentem habebis, atque
adeo, si pateris, fraterculos etiam
meos urbanissimos.

Luc.) Ubinam ii sunt? Sine videam. Ri-
dent pol & ipsi.

Dial.) Ita facti sumus.

Luc.) Prolem sane numerosam!

Dial.) Sextus non longe abest; tardiuscu-
lus est.

Luc.) Sextus etiam?

Dial.) Tui honoris causa prodiimus omnes;
neque mecastor a tuo umquam latere
discedemus.

Luc.)

*Luc.) At quid me quid adeo circumside-
tis pene obruentes? Age age sequimi-
ni: famulitii loco mihi eritis.*

Dialogi VI.

Argumentum.

I*Nducitur hoc dialogo Amasii no-
mine amicus quispiam Facciola-
ti, qui ad Bibliopolam accedens
gaudet gestitque de funebri ejusdem
oratione iterum in lucem edita, eam-
que pretio sibi parat.*

DIALOGUS VI.

Amasius, Lucubratio, Prælum.

Amasius.

NÆ bonis ego avibus hodie egressus domo sum, qui elegantissimam lucubrationunculam delicias meas jamdiu amissam reviso rursus atque amplector; atque adeo quanto nitidiorem, Dii boni, habitioemque corpore, quam antea! Salve jucundissima, lepidissima, argutissima puellula mea. Ubinam tamdiu delituiisti, aut quid tandem tibi accidit,

dit, ut ab oculis, a consuetudine usu-
que communi repente abripereris?

Luc.) Mitte quæso jam blanditias ejus-
modi, si me amas, & amatorias que-
relas. Tempus olim fuit, cum hæc
decebant. Nunc hic dies (1) aliam vitam
adfert, alios mores postulat.

Am.) Unde nam novum hoc adfers vitæ
institutum?

Luc.) Ab inferis.

Am.) Papæ locum narras valde dissitum!

Luc.) Ibi scilicet exulaui hætenus; ac
multos post errores laboresque, qua-
les

K

(1) Ter. Andr. a. 1. sc. 2.

les Itacensis ille passus non est, vix
tandem nunc in lucem redeo. Tædet
itaque jam præteritarum ineptiarum
meo satis impendio doctam sapere.

Am.) Utcumque res acciderit, (nolo enim,
te commemorando infandum renovare do-
lorem) nihilo te tamen minus amo, eo-
que ardentius tuo rursus gestio con-
gressu perfrui, quo diutius carui. At
quid iste novus dialogorum comita-
tus?

Luc.) Eos forte inter vias, dum redirem,
offendi: comites se se mihi adjunxe-
runt,

runt, atque ita demum agglutina-
runt, ut liberum jam mihi non sit eos
dimittere. Quoniam vero lepidissimi
sunt, eos facile patior, quo acerbam
scilicet oblitterem præteritarum agri-
tudinum recordationem.

Am.) Maeste ergo, strenua lucubratio:
non omnibus tandem iratis Diis ute-
ris; amicos eos certe habes, qui tam
opportunitum tibi præsensque levamen
obtulere. Et dialogos ergo tecum ad-
duces, quando velis apud me diver-
sari.

Luc.) Hos quidem a me numquam sejungere certum est. Ceterum quod ad me attinet, rationem ineas cum lenone; nihil erit in me moræ.

A Prælum igitur aggrediar.

Præ.) En adsum.

Am.) Agedum conveniamus paucis: quanti licet hanc abducere?

Præ.) Vides, opinor, cujusmodi ea sit. Nihil hic fucatum, simulatum nihil: mera soliditas tota, succus, sapor. Dispeream, si lautiozem antehac umquam gustasti bolum.

Am.)

Am.) Placet, non nego, aspectus admodum.

Prel.) Neque enim sicuti Veneto illi col-

lega meo five ipsa (2) merito suo, five

alia de causa probetur, mihi perinde est.

Non adeo ego turpiter lucello inbio.

Merito suo volo probetur.

Am.) Tanto ergo conveniet inter nos faci-

lius. At in praesentia, ut scias, non

habeo, qui pretium solvam. Si fides

est, non fraudabo. Neque vero nunc

primum advenio huc peregre.

Prel.) Id nimirum assolent nunc emptores

plerumque omnes: merces auferunt

in

(2) Vide ep. Typographi Veneti ad Lectorem.

in praesentia; solvetur autem in posterum. Nihilominus tecum quidem utpote amico & familiari nostro de meo jure concedam paullulum. Utere igitur pro arbitrio. Ceterum cum solutum veneris conciliabitur pretium.

Am.) Eamus ergo, venustissima lucubratio.

Luc.) Vos vero, Dialogi, ad latera mihi adsistite omnes.

F I N I S.

Facciolati, Jacopo,

Oratio pro funere Aloysii Pisani Ducis Venetiarum IV. Non. Jul. 1741
celebrato Cum auctoris eiusdam palinodia et typographi Ven. confessione ;
Accedunt postremo dialogi VI

S.l. [1741]

Res/Or.fun. 70 h

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10923269-2

VD18 14658518-001